

SUNUŞ

Orta Doğu politikası ile ilgilenenler için yaklaşık 4 milyon nüfusa sahip olan Lübnan çeşitli açılardan önemlidir. Lübnan'ın mezhepsel katılıma dayalı siyasi sistemi ve devlet kurulduğundan beri var olan liberal ekonomik düzeni bu ülkeyi Orta Doğu'daki diğer devletlerden ayırır. Lübnan'ın görece demokratik sistemi aslında feodal bir yapıya dayanmaktadır. Bütün bu özellikleri ile Lübnan Michael Hudson'ın deyimiyile nazik dengeler üzerine inşa edilmiş bir istikrarsızlık cumhuriyeti olagelmıştır. Yine bu özellikleri Lübnan'ı çoğu kez bölge politikası açısından da önemli bir ülke haline getirmiştir. İç politikadaki mücadele ve dengeler siyasi aktörleri dışarıda zaman zaman da değişen dış ittifaklara itmıştır. Öte yandan, Lübnan'ın parçalı yapısı bu dış aktörlere müdahale alanı da açmıştır.

Son dönemde Lübnan iç ve dış dinamiklerin etkileşimiyle yeniden bir istikrarsızlık dönemine girdi. 2000'li yıllar bu bağlamda yeni denklemleri ortaya çıkardı. 1970'lerde başlayan Lübnan iç savaşına müdahalesi ile bu ülkede önemli bir aktör haline gelen ve iç savaşı bitiren 1989 Taif Anlaşması ile de bu konumunu meşrulaştıran Suriye'nin Lübnan'daki varlığı bu dönemde zora girdi. ABD'nin Bush yönetimiyle birlikte değişen Suriye politikası, eski Lübnan başbakanı Refik Hariri'ye yapılan suikast sonrasında Suriye'ye baskı politikası konusunda anlaşan ABD-Fransa eksenini Suriye'nin Lübnan üzerinde hamiliğini kabul eden uzlaşmayı ortadan kaldırdı. 2000 yılında İsrail'in de Lübnan'dan çekilmesiyle Suriye'nin de bu ülkeden çekilmesi tartışmaları alevlendi. Bu süreç 2005 yılında Suriye'nin Lübnan'dan çekilmesi ile sonuçlandı.

Yeni durum bir yandan Lübnan içinde Suriye sonrası dönemde kartların nasıl dağıtılacağı konusunda bir mücadele dönemini başlattı. Lübnan'daki aktörler kendilerini yeniden konumlandırmak ve güçlendirmek için harekete geçtiler. Bu süreci daha da karmaşıklaştıran ise tarihsel olarak birçok kez görüldüğü üzere bu mücadelenin süregiden bölgesel mücadeleye hızlı bir şekilde eklenmesi oldu. Temelde nasıl bir bölgesel düzen oluşması konusundaki bu mücadele özelde ABD-İran gerginliği, Irak krizi ve Lübnan politikası çerçevesinde somutlaştı. Lübnan'daki aktörler bu konularda farklı tahayyüller ve farklı ittifaklar içine girdiler. Bu süreç Hizbullah ile çıkan sorunlara cevaben İsrail'in Lübnan'a saldırmasıyla başlayan ve 12 Temmuz-14 Ağustos 2006 arasında süren Lübnan Savaşı ile doruk noktasına ulaştı. Lübnan'da önemli sayıda can kaybına ve maddi kayba yol açan savaş, İsrail'de de Winograd Komisyonunun raporunda açıkça iddia edildiği gibi hükümetin askeri anlamda başarısızlıkla suçlanmasına yol açtı.

İsrail saldırısı öte yandan Lübnan'daki gruplar arasında bir uzlaşmaya varılması sonucunu getirdi. Bu sayede uzun süredir seçilemeyen cumhurbaşkanı seçilebildi. Ancak bu uzlaşma gerçekten de çok hassas dengeler üzerine kurulmuş durumda ve oldukça da zayıf. ABD, AB ve onların bölgesel müttefiklerinin desteklediği 14 Mart Hareketi ile İran ve Suriye'nin desteklediği 8 Mart hareketi arasındaki görüş farklılıkları eskisi kadar derin. Dolayısıyla mücadele aslında devam ediyor. Öte yandan Obama yönetimi ile birlikte ABD politikasında bazı değişiklikler, en azından söylemsel düzeyde, gerçekleşmiş olsa da, henüz bu yeni söylem ne bölgesel politikada, ne de Lübnan özelinde önemli bir değişiklik ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda Mayıs 2009'da yapılması planlanan meclis seçimleri hem Lübnan'ın geleceği açısın-

dan büyük önem taşımaktadır, hem de bölgesel düzenin nasıl evirildiği konusunda ipuçları verecektir.

Türkiye son yıllarda Orta Doğu bölgesinde gittikçe daha aktif bir rol oynarken Lübnan'a da tabii ki ilgisiz kalamamıştır. Lübnan'daki gelişmelerin bölgesel dengeler ve gelişmelerle sıkıca bağlı olması Türkiye'nin bu ülkedeki gelişmelere hassasiyetini ve ilgisini arttırmıştır. Türkiye savaştan sonra yeniden oluşturulan Birleşmiş Milletler barış gücü UNIFIL II'ye asker göndermesi bu yeni politikanın önemli bir göstergesi olmuştur. Ayrıca Türkiye Katar ile birlikte Lübnan'daki siyasi krizi çözmek için başlatılan Doha sürecinde de aktif rol oynamıştır. Bu süreç sonucu oluşan hassas istikrarın sürmesinde Türkiye'nin çıkarı vardır.

Bölge politikası açısından son derece önemli bir yer tutan ve Türkiye'nin de artan ilgisine mazhar olan Lübnan üzerine Türkiye'de yapılmış az sayıda çalışma vardır. Oysaki önümüzdeki kısa dönemde bu ülkedeki gelişmeler önemli sonuçlara gebe dir. Bu gelişmeler Türkiye'nin dış politikası açısından da kritik olacaktır. Bu anlamda Doç. Dr. Özlem Tür ve Yrd. Doç. Dr. Veysel Ayhan tarafından hazırlanan elinizdeki kitap konunun tüm boyutlarıyla anlaşılması ve tartışılması açısından çok önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Yazarlar iki yılı kapsayan bir sürede bu ülkedeki gelişmeleri takip etmişler, Lübnan'ı çeşitli defalar ziyaret ederek ilgili kişilerle görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Sonuç olarak ortaya çıkan bu kitabın Türkiye'deki Lübnan çalışmalarına çok önemli bir katkıda bulunacağına inanıyorum

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
ODTÜ, Uluslar arası İlişkiler Bölümü
Ankara, Ekim 2009